

**ΟΔΗΓΙΑ 2003/88/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
της 4ης Νοεμβρίου 2003
σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας**

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 137 παράγραφος 2,

την πρόταση της Επιτροπής,

τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής⁽¹⁾,

Αφού ζητήθηκε η γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών,

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 251 της συνθήκης⁽²⁾,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Η οδηγία 93/104/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Νοεμβρίου 1993, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας⁽³⁾, η οποία ορίζει τις ελάχιστες απαιτήσεις για την ασφάλεια και την υγεία σχετικά με την οργάνωση του χρόνου εργασίας, όσον αφορά τις περιόδους ημερησίας ανάπαυσης, τα διαλείμματα, την εβδομαδιαία ανάπαυση, τη μέγιστη κατ' εβδομάδα διάρκεια εργασίας, την ετήσια άδεια, καθώς και στοιχεία της νυκτερινής εργασίας, της εργασίας κατά βάρδιες και των ρυθμών εργασίας, έχει τροποποιηθεί σε σημαντική έκταση. Είναι, ως εκ τούτου, σκόπιμη, για λόγους σαφήνειας, η κωδικοποίηση των σχετικών διατάξεων.
- (2) Το άρθρο 137 της συνθήκης προβλέπει ότι η Κοινότητα υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών για τη βελτίωση του περιβάλλοντος εργασίας, με σκοπό την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων. Στις οδηγίες που εκδίδονται βάσει του άρθρου αυτού, αποφεύγεται η επιβολή διοικητικών, οικονομικών και νομικών εξαναγκασμών, οι οποίοι θα παρεμπόδιζαν τη δημιουργία και την ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.
- (3) Οι διατάξεις της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1989, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων για την προώθηση της βελτίωσης της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία⁽⁴⁾ εφαρμόζονται πλήρως στους τομείς που καλύπτει η παρούσα οδηγία, με την επιφύλαξη των περισσότερο περιοριστικών ή/και ειδικών διατάξεων αυτής.
- (4) Η βελτίωση της ασφάλειας, της υγιεινής και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία είναι στόχος ο οποίος δεν μπορεί να εξαρτάται από καθαρά οικονομικές εκτιμήσεις.

- (5) Όλοι οι εργαζόμενοι πρέπει να έχουν επαρκείς περιόδους ανάπαυσης. Η έννοια της «ανάπαυσης» πρέπει να εκφράζεται σε μονάδες χρόνου, και συγκεκριμένα ημέρες, ώρες ή και κλάσματα τους. Οι εργαζόμενοι στην Κοινότητα πρέπει να διαθέτουν ορισμένες ελάχιστες περιόδους ανάπαυσης, ημερησίας, εβδομαδιαίας και ετήσιας καθώς και κατάλληλα διαλείμματα εργασίας. Επίσης, θα πρέπει να προβλέπεται σχετικά και μια μέγιστη κατ' εβδομάδα διάρκεια εργασίας.
- (6) Οι αρχές του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας ως προς την οργάνωση του χρόνου εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της νυκτερινής, πρέπει να συνεκτιμηθούν.
- (7) Από σχετικές μελέτες έχει αποδειχθεί ότι ο ανθρώπινος οργανισμός είναι πιο ευαίσθητος κατά τη διάρκεια της νύχτας στις περιβαλλοντικές οχλήσεις και σε ορισμένες επαχθείς μορφές οργάνωσης της εργασίας, καθώς και ότι μακρές περίοδοι νυκτερινής εργασίας είναι επιζήμιες για την υγεία των εργαζομένων και μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την ασφάλειά τους στην εργασία.
- (8) Θα πρέπει να περιορίζεται η διάρκεια της νυκτερινής και της υπερωριακής εργασίας και να προβλέπεται ότι, όταν ο εργοδότης χρησιμοποιεί τακτικά εργαζομένους τη νύχτα, ενημερώνει σχετικά τις αρμόδιες αρχές, εφόσον του το ζητήσουν.
- (9) Είναι σημαντικό οι εργαζόμενοι τη νύχτα να δικαιούνται δωρεάν ιατρική εξέταση πριν αναλάβουν νυκτερινή εργασία και κατά τακτά χρονικά διαστήματα στη συνέχεια και, σε περίπτωση που έχουν προβλήματα υγείας, να μετατιθενται, στο μέτρο του δυνατού, σε κατάλληλη θέση ημερησίας εργασίας.
- (10) Η κατάσταση των εργαζομένων τη νύχτα και των εργαζομένων σε βάρδιες απαιτεί προσαρμογή του επιπέδου προστασίας, όσον αφορά την ασφάλεια και την υγεία, στη φύση της εργασίας τους, καθώς και την αποτελεσματική οργάνωση και λειτουργία των υπηρεσιών και των μέσων προστασίας και πρόληψης.
- (11) Ο τρόπος εργασίας μπορεί να θίξει την ασφάλεια και την υγεία των εργαζομένων. Στην οργάνωση της εργασίας με έναν ορισμένο ρυθμό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η γενική αρχή της προσαρμογής της εργασίας στον άνθρωπο.
- (12) Μια ευρωπαϊκή συμφωνία σχετικά με το χρόνο εργασίας των ναυτικών έχει τεθεί σε εφαρμογή με την οδηγία 1999/63/ΕΚ του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 1999, που αφορά τη συμφωνία περί οργάνωσης του χρόνου εργασίας των ναυτικών, η οποία συνήφθη από την Ένωση Εφοπλιστών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕCSC) και από την Ομοσπονδία των Συνδικάτων Μεταφορέων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (FST)⁽⁵⁾, βάσει του άρθρου 139 παράγραφος 2 της συνθήκης. Κατά συνέπεια, οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν θα πρέπει να εφαρμόζονται στους ναυτικούς.

⁽¹⁾ ΕΕ C 61 της 14.3.2003, σ. 123.

⁽²⁾ Γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2002 (δεν έχει ακόμα δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα) και απόφαση του Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου 2003.

⁽³⁾ ΕΕ L 307 της 13.12.1993, σ. 18· οδηγία όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2000/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 195 της 1.8.2000, σ. 41).

⁽⁴⁾ ΕΕ L 183 της 29.6.1989, σ. 1.

⁽⁵⁾ ΕΕ L 167 της 2.7.1999, σ. 33.

- (13) Στην περίπτωση των μισθωτών αλιέων οι οποίοι έχουν συμμετοχή στα κέρδη, τα κράτη μέλη καθορίζουν, δυνάμει της παρούσας οδηγίας, τους όρους για την απόκτηση του δικαιώματος ετήσιας άδειας και τη χορήγησή της, συμπεριλαμβανομένων των ρυθμίσεων πληρωμής.
- (14) Οι ειδικοί κανόνες που προβλέπονται από άλλες κοινοτικές πράξεις όσον αφορά, παραδείγματος χάριν, τις περιόδους ανάπαυσης, το χρόνο εργασίας, τις ετήσιες άδειες και την νυκτερινή εργασία ορισμένων κατηγοριών εργαζομένων, θα πρέπει να υπερισχύουν των διατάξεων της παρούσας οδηγίας.
- (15) Λαμβάνοντας υπόψη τα θέματα που είναι δυνατόν να ανακύψουν από την οργάνωση του χρόνου εργασίας, φαίνεται σκόπιμο να προβλέπεται μια κάποια ελαστικότητα στην εφαρμογή ορισμένων διατάξεων της παρούσας οδηγίας, εξασφαλίζοντας παράλληλα την τήρηση των αρχών της προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων.
- (16) Θα πρέπει να επιτρέπονται παρεκκλίσεις από ορισμένες διατάξεις της παρούσας οδηγίας, εκ μέρους των κρατών μελών ή των κοινωνικών εταίρων, αναλόγως. Κατά γενικό κανόνα, σε περίπτωση παρέκκλισης, πρέπει να χορηγούνται στους οικείους εργαζομένους ισοδύναμες περίοδοι αντισταθμιστικής ανάπαυσης.
- (17) Η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να θίξει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών όσον αφορά στις προθεσμίες ενσωμάτωσης των οδηγιών που αναφέρονται στο παράρτημα I μέρος Β,

ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ — ΟΡΙΣΜΟΙ

Άρθρο 1

Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής

1. Η παρούσα οδηγία καθορίζει τις στοιχειώδεις προδιαγραφές ασφάλειας και υγείας όσον αφορά την οργάνωση του χρόνου εργασίας.
2. Εφαρμόζεται:
  - α) στις ελάχιστες περιόδους ημερήσιας και εβδομαδιαίας ανάπαυσης και ετήσιας άδειας, στο χρόνο διαλείμματος και στη μέγιστη εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας, και
  - β) σε ορισμένες πλευρές της νυκτερινής εργασίας, της κατά βάρδιες εργασίας και του ρυθμού εργασίας.
3. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλους τους ιδιωτικούς ή δημόσιους τομείς δραστηριοτήτων, κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ, με την επιφύλαξη των άρθρων 14, 17, 18 και 19 της παρούσας οδηγίας.

Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στους ναυτικούς, όπως ορίζεται στην οδηγία 1999/63/ΕΚ, με την επιφύλαξη του άρθρου 2 παράγραφος 8 της παρούσας οδηγίας.

4. Οι διατάξεις της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ εφαρμόζονται πλήρως στα θέματα που αναφέρει η παράγραφος 2, με την επιφύλαξη περιοριστικότερων ή/και ειδικότερων διατάξεων της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

1. «χρόνος εργασίας»: κάθε περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας ο εργαζόμενος ευρίσκεται στην εργασία, στη διάθεση του εργοδότη, και ασκεί τη δραστηριότητα ή τα καθήκοντά του, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές·
2. «περίοδος ανάπαυσης»: κάθε περίοδος που δεν είναι χρόνος εργασίας·
3. «νυκτερινή περίοδος»: κάθε περίοδος επτά τουλάχιστον ωρών, όπως ορίζεται από την εθνική νομοθεσία, η οποία πρέπει πάντως να περιλαμβάνει το διάστημα μεταξύ 24.00 και 05.00·
4. «εργαζόμενος τη νύχτα»:
  - α) αφενός, κάθε εργαζόμενος κατά τη νυκτερινή περίοδο επί τρεις τουλάχιστον ώρες του ημερήσιου κανονικού χρόνου εργασίας του και,
  - β) αφετέρου, κάθε εργαζόμενος ο οποίος ενδέχεται να πραγματοποιεί κατά τη νυκτερινή περίοδο ένα ορισμένο τμήμα του ετήσιου χρόνου εργασίας του, το οποίο ορίζεται κατ'επιλογή του οικείου κράτους μέλους:
    - i) από την εθνική νομοθεσία, ύστερα από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, ή
    - ii) με συλλογικές συμβάσεις ή με συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο·
5. «εργασία κατά βάρδιες»: κάθε μέθοδος οργάνωσης της ομαδικής εργασίας κατά την οποία οι εργαζόμενοι διαδέχονται ο ένας τον άλλον στις ίδιες θέσεις εργασίας με ορισμένο ρυθμό, συμπεριλαμβανομένου του ρυθμού περιτροπής, η οποία μπορεί να είναι συνεχής ή ασυνεχής, πράγμα το οποίο υποχρεώνει τους εργαζόμενους να επιτελούν μια εργασία σε διαφορετικές ώρες σε μια δεδομένη περίοδο ημερών ή εβδομάδων·
6. «εργαζόμενος σε βάρδιες»: κάθε εργαζόμενος με ωράριο που εντάσσεται σε πρόγραμμα εργασίας κατά βάρδιες·
7. «μετακινούμενος εργαζόμενος»: κάθε εργαζόμενος ο οποίος απασχολείται ως μέλος του ταξιδευόντος ή ιπτάμενου προσωπικού μιας επιχείρησης, η οποία παρέχει υπηρεσίες μεταφορών επιβατών ή εμπορευμάτων οδικώς, αεροπορικώς ή διά μέσου εσωτερικών πλωτών οδών·
8. «δραστηριότητα ανοικτής θάλασσας»: η δραστηριότητα η οποία εκτελείται κυρίως επάνω σε εγκαταστάσεις ανοικτής θάλασσας (στις οποίες περιλαμβάνονται τα θαλάσσια γεωτρύπανα) ή από αυτές, και συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με την αναζήτηση, την εξόρυξη ή την εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων, συμπεριλαμβανομένων των υδρογονανθράκων, καθώς και τις καταδύσεις που συνδέονται με αυτές τις δραστηριότητες, είτε γίνονται από εγκαταστάσεις ανοικτής θάλασσας είτε από πλοίο·

9. «επαρκής χρόνος ανάπαυσης»: η πραγματική κατάσταση κατά την οποία οι εργαζόμενοι έχουν τακτικές περιόδους ανάπαυσης, η διάρκεια των οποίων εκφράζεται σε μονάδες χρόνου και οι οποίες είναι επαρκώς μακρές και συνεχείς, ώστε να εξασφαλίζουν ότι οι εργαζόμενοι δεν θα προκαλούν σωματικές βλάβες στους ίδιους, σε συναδέλφους τους ή σε τρίτους και ότι δεν θα βλάπτουν την υγεία τους, βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα, λόγω κόπωσης ή άτακτων ρυθμών εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΑΝΑΠΑΥΣΗΣ — ΆΛΛΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Άρθρο 3

Ημερήσια ανάπαυση

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε κάθε εργαζόμενος να διαθέτει, ανά εικοσιτετράωρο, περίοδο ανάπαυσης ελάχιστης διάρκειας ένδεκα συναπτων ωρών.

Άρθρο 4

Διαλείμματα

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται για κάθε εργαζόμενο χρόνος διαλείμματος όταν ο χρόνος ημερήσιας εργασίας υπερβαίνει τις έξι ώρες. Οι τεχνικές λεπτομέρειες του διαλείμματος, ιδίως η διάρκεια και οι όροι χορήγησής του, καθορίζονται από συλλογικές συμβάσεις ή από συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων ή, ελλείψει αυτών, από την εθνική νομοθεσία.

Άρθρο 5

Εβδομαδιαία ανάπαυση

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε κάθε εργαζόμενος να διαθέτει, ανά περίοδο επτά ημερών, μια ελάχιστη περίοδο συνεχούς ανάπαυσης εικοσιτεσσάρων ωρών, στις οποίες προστίθενται οι ένδεκα ώρες ημερήσιας ανάπαυσης, οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 3.

Αν δικαιολογείται για αντικειμενικούς ή τεχνικούς λόγους ή από τις συνθήκες οργάνωσης της εργασίας, μπορεί να ορίζεται ελάχιστη περίοδος ανάπαυσης 24 ωρών.

Άρθρο 6

Μέγιστη εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, σε συνάρτηση με τις επιταγές προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων:

- α) η εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας να περιορίζεται με νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις ή με συλλογικές συμβάσεις ή συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων·
- β) ο χρόνος εργασίας να μην υπερβαίνει, ανά επιπλέον, τις 48 ώρες, κατά μέσο όρο, συμπεριλαμβανομένων των υπερωριών.

Άρθρο 7

Ετήσια άδεια

1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να παρέχεται σε όλους τους εργαζομένους ετήσια άδεια μετ' αποδοχών διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων εβδομάδων, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπουν οι εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές για την απόκτηση του σχετικού δικαιώματος και τη χορήγηση της άδειας.

2. Η ελάχιστη περίοδος ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών μπορεί να αντικαθίσταται από χρηματική αποζημίωση μόνον σε περίπτωση τερματισμού της εργασιακής σχέσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ — ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΒΑΡΔΙΕΣ — ΡΥΘΜΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Άρθρο 8

Διάρκεια της νυχτερινής εργασίας

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε:

- α) ο κανονικός χρόνος νυκτερινής εργασίας να μην υπερβαίνει, κατά μέσον όρο, τις οκτώ ώρες ανά εικοσιτετράωρο·
- β) οι εργαζόμενοι τη νύχτα η εργασία των οποίων ενέχει ιδιαίτερους κινδύνους ή σημαντική σωματική ή πνευματική ένταση να μην εργάζονται περισσότερο από οκτώ ώρες κατά τη διάρκεια εικοσιτετράωρης περιόδου κατά την οποία πραγματοποιούν νυκτερινή εργασία.

Για τους σκοπούς του στοιχείου β), η εργασία που ενέχει ιδιαίτερους κινδύνους ή σημαντική σωματική ή πνευματική ένταση ορίζεται από τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές ή από συλλογικές συμβάσεις ή από συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων, λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων και των κινδύνων που συνδέονται με τη νυκτερινή εργασία.

Άρθρο 9

Ιατρική εξέταση και μετάθεση των εργαζομένων τη νύχτα σε θέση ημερήσιας εργασίας

1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε:
  - α) οι εργαζόμενοι τη νύχτα να δικαιούνται δωρεάν ιατρική εξέταση, πριν από την ανάληψη της εργασίας αυτής και, κατά τακτά χρονικά διαστήματα, στη συνέχεια·
  - β) οι εργαζόμενοι τη νύχτα που υποφέρουν από προβλήματα υγείας που αποδεδειγμένως οφείλονται στη νυκτερινή εργασία, να μετατίθενται, όποτε είναι δυνατόν, σε θέση ημερήσιας εργασίας για την οποία είναι κατάλληλοι.
2. Η δωρεάν ιατρική εξέταση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 στοιχείο α) διέπεται από το ιατρικό απόρρητο.
3. Η δωρεάν ιατρική εξέταση που αναφέρεται στην παράγραφο 1 στοιχείο α) μπορεί να εντάσσεται σε εθνικό σύστημα υγείας.

Άρθρο 10

Εγγυήσεις για νυκτερινή εργασία

Τα κράτη μέλη μπορούν να θέτουν ως προϋπόθεση της νυκτερινής εργασίας ορισμένων κατηγοριών εργαζομένων, ορισμένες εγγυήσεις, υπό όρους που καθορίζονται από τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές, για τους εργαζόμενους, οι οποίοι διατρέχουν κίνδυνο ασφαλείας ή υγείας οφειλόμενο στη νυκτερινή εργασία.

Άρθρο 11

Ενημέρωση σε περίπτωση που χρησιμοποιούνται εργαζόμενοι τη νύχτα τακτικά

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε ο εργοδότης που χρησιμοποιεί εργαζομένους τη νύχτα τακτικά να ενημερώνει τις αρμόδιες αρχές, εφόσον το ζητήσουν.

Άρθρο 12

Προστασία της ασφάλειας και της υγείας

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε:

- α) οι εργαζόμενοι τη νύχτα και οι εργαζόμενοι σε βάρδιες να απολαύουν προστασίας της υγείας και της ασφάλειάς τους, ανάλογης προς τη φύση της εργασίας τους·
- β) οι κατάλληλες υπηρεσίες ή μέτρα προστασίας και πρόληψης στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων τη νύχτα και των εργαζομένων σε βάρδιες να είναι ισοδύναμα με τα προσφερόμενα στους άλλους εργαζομένους και να είναι διαθέσιμα ανά πάσα στιγμή.

Άρθρο 13

Ρυθμός εργασίας

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε ο εργοδότης που προτίθεται να οργανώσει την εργασία με έναν ορισμένο ρυθμό να λαμβάνει υπόψη τη γενική αρχή της προσαρμογής της εργασίας στον άνθρωπο, ιδίως προκειμένου να περιορισθεί η μονότονη και η ρυθμική εργασία, σε συνάρτηση με το είδος της δραστηριότητας και τις απαιτήσεις ασφάλειας και υγείας, ιδιαίτερα όσον αφορά τα διαλείμματα του χρόνου εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 14

Ειδικότερες κοινοτικές διατάξεις

Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται εφόσον άλλες κοινοτικές πράξεις περιλαμβάνουν ειδικότερες απαιτήσεις περί οργανώσεως του χρόνου εργασίας για ορισμένες επαγγελματικές ασχολίες ή δραστηριότητες.

Άρθρο 15

Ευνοϊκότερες διατάξεις

Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν ή να θεσπίζουν ευνοϊκότερες νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις για την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων ή να ευνοούν ή να επιτρέπουν την εφαρμογή ευνοϊκότερων συλλογικών συμβάσεων ή συμφωνιών μεταξύ κοινωνικών εταίρων για την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων.

Άρθρο 16

Περίοδοι αναφοράς

Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν:

- α) για την εφαρμογή του άρθρου 5 (εβδομαδιαία ανάπαυση), περίοδο αναφοράς η οποία δεν υπερβαίνει τις 14 μέρες·
- β) για την εφαρμογή του άρθρου 6 (ανώτατη εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας), περίοδο αναφοράς η οποία δεν υπερβαίνει τους τέσσερις μήνες.

Οι περίοδοι ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών, κατά το άρθρο 7, και οι περίοδοι άδειας ασθένειας δεν συνεκτιμώνται ή είναι ουδέτερες, όσον αφορά τον υπολογισμό του μέσου όρου·

- γ) για την εφαρμογή του άρθρου 8 (διάρκεια νυκτερινής εργασίας), περίοδο αναφοράς που καθορίζεται ύστερα από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους ή με συλλογικές συμβάσεις ή συμφωνίες που συνάπτονται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο μεταξύ κοινωνικών εταίρων.

Εάν η ελάχιστη περίοδος εικοσιτετράωρης εβδομαδιαίας ανάπαυσης που απαιτείται από το άρθρο 5 εμπίπτει σε αυτή την περίοδο αναφοράς, δεν λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του μέσου όρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

Άρθρο 17

Παρεκκλίσεις

1. Τα κράτη μέλη, τηρώντας τις γενικές αρχές για την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, μπορούν να παρεκκλίνουν από τα άρθρα 3, 4, 5, 6, 8 και 16, εφόσον η διάρκεια του χρόνου εργασίας, λόγω των ιδιαιτεροτήτων της ασκούμενης δραστηριότητας, δεν υπολογίζεται ή/και δεν προκαθορίζεται ή μπορεί να καθορίζεται από τους ίδιους τους εργαζόμενους, ιδίως δε εφόσον πρόκειται για:

- α) διευθυντικά στελέχη ή άλλα πρόσωπα εξουσιοδοτημένα να λαμβάνουν αποφάσεις αυτόνομα·
- β) οικογενειακό προσωπικό, ή
- γ) εργαζόμενους στον τελετουργικό τομέα των εκκλησιών και των θρησκευτικών κοινοτήτων.

2. Οι παρεκκλίσεις που προβλέπονται στις παραγράφους 3, 4 και 5 επιτρέπεται να θεσπίζονται μέσω της νομοθετικής, κανονιστικής ή διοικητικής οδού ή με συλλογικές συμβάσεις ή με συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων, υπό τον όρο ότι στους οικείους εργαζομένους χορηγούνται ισοδύναμες περίοδοι αντισταθμιστικής ανάπαυσης ή ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις όπου είναι αντικειμενικά αδύνατη η χορήγηση ισοδύναμων περιόδων αντισταθμιστικής ανάπαυσης, παρέχεται κατάλληλη προστασία στους οικείους εργαζομένους.

3. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, παρεκκλίσεις από τα άρθρα 3, 4, 5, 8 και 16, είναι δυνατόν να επιτρέπονται:

- a) για τις δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από την απόσταση ανάμεσα στους τόπους εργασίας και κατοικίας του εργαζομένου, όπως οι δραστηριότητες ανοικτής θάλασσας, ή από την απόσταση ανάμεσα στους διαφόρους τόπους εργασίας αυτού·
- β) για τις δραστηριότητες φύλαξης και επίβλεψης που χαρακτηρίζονται από την ανάγκη συνεχούς παρουσίας για την προστασία των αγαθών και των προσώπων, ιδίως όταν πρόκειται για φύλακες και θυρωρούς ή επιχειρήσεις φύλαξης·
- γ) για τις δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από την ανάγκη να εξασφαλισθεί η συνέχεια της υπηρεσίας ή της παραγωγής, ιδίως:
  - i) για τις υπηρεσίες τις σχετικές με την υποδοχή, τη νοσηλεία ή/και την περίθαλψη που παρέχονται από νοσοκομεία ή παρόμοια ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων των ασκούμενων ιατρών, από ιδρύματα διαμονής και από φυλακές·
  - ii) για εργαζομένους στους λιμένες και τους αερολιμένες·
  - iii) για τις υπηρεσίες τύπου, ραδιοφωνίας, τηλεόρασης, κινηματογράφου, ταχυδρομείων ή τηλεπικοινωνιών, τις υπηρεσίες ασθενοφόρων, τις πυροσβεστικές υπηρεσίες ή την πολιτική άμυνα·
  - iv) για υπηρεσίες παραγωγής, μεταφοράς και διανομής φωταερίου, ύδατος ή ηλεκτρισμού, τις υπηρεσίες αποκομιδής οικιακών απορριμμάτων ή τις εγκαταστάσεις αποτέφρωσης·
  - v) για τις βιομηχανίες όπου είναι αδύνατο να διακοπεί η εργασία για τεχνικούς λόγους·
  - vi) για τις δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης·
  - vii) για τη γεωργία·
  - viii) για τους εργαζομένους, οι οποίοι ασχολούνται με τη μεταφορά επιβατών με τακτικές αστικές μεταφορές·
- δ) σε περίπτωση προβλέψιμης αύξησης του φόρτου εργασίας, ιδίως:
  - i) στη γεωργία·
  - ii) στον τουρισμό·
  - iii) στα ταχυδρομεία·
- ε) για το προσωπικό που εργάζεται στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών:
  - i) οι δραστηριότητες του οποίου είναι διαλείπουσες·
  - ii) το οποίο δαπανά το χρόνο εργασίας του επιβαίνοντας στους συρμούς, ή
  - iii) οι δραστηριότητες του οποίου συνδέονται με τα ωράρια των μεταφορών και την εξασφάλιση της συνέχειας και της κανονικότητας της συγκοινωνίας·

στ) στις περιστάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 5 παράγραφος 4 της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ·

ζ) στην περίπτωση ατυχήματος ή επικείμενου ατυχήματος.

4. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, παρεκκλίσεις από τα άρθρα 3 και 5 είναι δυνατόν να επιτρέπονται:

- a) για την εργασία κατά βάρδιες, κάθε φορά που ο εργαζόμενος αλλάζει βάρδια και δεν μπορεί να έχει ανάμεσα στο τέλος μιας βάρδιας και στην αρχή της επόμενης περιόδου ημερήσιας ή/και εβδομαδιαίας ανάπαυσης·
- β) για τις δραστηριότητες που χαρακτηρίζονται από τμηματικές περιόδους ημερήσιας εργασίας, ιδίως προσωπικού το οποίο ασχολείται με δραστηριότητες καθαρισμού.

5. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, παρεκκλίσεις από το άρθρο 6 και το σημείο β) του άρθρου 16 είναι δυνατόν να επιτρέπονται στην περίπτωση ασκούμενων γιατρών σύμφωνα με τις διατάξεις του δεύτερου έως εβδόμου εδαφίου της παρούσας παραγράφου.

Όσον αφορά τις αναφερόμενες στο πρώτο εδάφιο παρεκκλίσεις από το άρθρο 6, αυτές επιτρέπονται για μεταβατική περίοδο πέντε ετών από την 1η Αυγούστου 2004.

Τα κράτη μέλη μπορούν να έχουν στη διάθεσή τους πρόσθετη περίοδο μέχρι δύο ετών, εάν χρειασθεί, προκειμένου να λάβουν υπόψη τις δυσκολίες ως προς την τήρηση των διατάξεων περί χρόνου εργασίας σε ότι αφορά τις ευθύνες τους για την οργάνωση και την παροχή υπηρεσιών υγείας και ιατρικής φροντίδας. Τουλάχιστον έξι μήνες πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, το οικείο κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή παραθέτοντας τους λόγους του, έτσι ώστε η Επιτροπή να μπορέσει να εκδώσει γνωμοδότηση, μετά από κατάλληλες διαβουλεύσεις, εντός τριών μηνών από τη λήψη των εν λόγω πληροφοριών. Εάν το κράτος μέλος δεν ακολουθήσει τη γνωμοδότηση της Επιτροπής, αιτιολογεί την απόφασή του. Η γνωστοποίηση και η αιτιολόγηση εκ μέρους του κράτους μέλους και η γνωμοδότηση της Επιτροπής δημοσιεύονται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* και διαβιβάζονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Τα κράτη μέλη μπορούν να έχουν στη διάθεσή τους πρόσθετη περίοδο μέχρι ενός έτους, εάν χρειασθεί, για να ληφθούν υπόψη οι ειδικές δυσκολίες ως προς την ανταπόκριση στις ευθύνες που αναφέρονται στο τρίτο εδάφιο. Ακολουθούν τη διαδικασία που περιγράφεται στο εν λόγω εδάφιο.

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε σε καμία περίπτωση ο αριθμός των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας να μην υπερβαίνει τις 58, κατά μέσο όρο, κατά τη διάρκεια των τριών πρώτων ετών της μεταβατικής περιόδου, τις 56, κατά μέσο όρο, κατά τα επόμενα δύο έτη και τις 52, κατά μέσο όρο, για κάθε εναπομένουσα περίοδο.

Ο εργοδότης διαβουλεύεται εγκαίρως με τους εκπροσώπους των εργαζομένων για την επίτευξη, ει δυνατόν, συμφωνίας, όσον αφορά τις ρυθμίσεις που εφαρμόζονται κατά τη μεταβατική περίοδο. Η συμφωνία αυτή μπορεί να καλύπτει, εντός των ορίων που τίθενται στο πέμπτο εδάφιο:

- a) τον μέσο όρο των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας κατά τη μεταβατική περίοδο και
- β) τα μέτρα που θα ληφθούν για τη μείωση των εβδομαδιαίων ωρών εργασίας σε 48, κατά μέσο όρο, ως το τέλος της μεταβατικής περιόδου.

Όσον αφορά το άρθρο 16 στοιχείο β), οι παρεκκλίσεις που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο επιτρέπονται με την προϋπόθεση ότι η περίοδος αναφοράς δεν υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες, κατά το πρώτο τμήμα της μεταβατικής περιόδου που ορίζεται στο πέμπτο εδάφιο, και τους έξι μήνες μετά.

Άρθρο 18

Παρεκκλίσεις με συλλογικές συμβάσεις

Παρεκκλίσεις από τα άρθρα 3, 4, 5, 8 και 16 επιτρέπονται με συλλογικές συμβάσεις ή με συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο ή, σύμφωνα με τους κανόνες που θέτουν αυτοί, με συλλογικές συμβάσεις ή συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ τους σε κατώτερο επίπεδο.

Τα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν νομικό σύστημα που να εξασφαλίζει τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων ή συμφωνιών μεταξύ κοινωνικών εταίρων σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο στα θέματα που καλύπτει η παρούσα οδηγία ή τα κράτη μέλη που διαθέτουν ειδικό προς τούτο νομικό πλαίσιο και εντός των ορίων αυτών, δύνανται, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές, να επιτρέπουν παρεκκλίσεις από τα άρθρα 3, 4, 5, 8 και 16 με συλλογικές συμβάσεις ή συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ κοινωνικών εταίρων στο κατάλληλο συλλογικό επίπεδο.

Οι παρεκκλίσεις που προβλέπονται στο πρώτο και δεύτερο εδάφιο γίνονται δεκτές μόνον εφόσον χορηγούνται στους οικείους εργαζόμενους ισοδύναμες περίοδοι αντισταθμιστικής ανάπαυσης ή εφόσον, σε εξαιρετικές περιπτώσεις όπου είναι αντικειμενικώς αδύνατη η χορήγηση ισοδύναμων περιόδων αντισταθμιστικής ανάπαυσης, παρέχεται στους εν λόγω εργαζόμενους κατάλληλη προστασία.

Τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν κανόνες:

- a) για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου από τους κοινωνικούς εταίρους και
- β) για την επέκταση σε άλλους εργαζόμενους των διατάξεων των συλλογικών συμβάσεων ή συμφωνιών που συνάπτονται σύμφωνα με το παρόν άρθρο, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές.

Άρθρο 19

Περιορισμοί παρεκκλίσεων από τις περιόδους αναφοράς

Η ευχέρεια παρέκκλισης από το άρθρο 16 στοιχείο β) που προβλέπεται στο άρθρο 17 παράγραφος 3 και στο άρθρο 18 δεν επιτρέπεται να καταλήγει σε περίοδο αναφοράς που να υπερβαίνει τους έξι μήνες.

Όστόσο, τα κράτη μέλη δύνανται, τηρώντας πάντα τις γενικές αρχές προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, να επιτρέπουν, για αντικειμενικούς ή τεχνικούς λόγους ή για λόγους οργάνωσης της εργασίας, να καθορίζονται από τις συλλογικές συμβάσεις ή συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων περίοδοι αναφοράς που να μην υπερβαίνουν οπωσδήποτε τους δώδεκα μήνες.

Πριν από τις 23 Νοεμβρίου 2003, το Συμβούλιο, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής, συνοδευόμενη από έκθεση αξιολόγησης, επανεξετάζει τις διατάξεις του παρόντος άρθρου και αποφασίζει για τη συνέχεια που θα πρέπει να δώσει.

Άρθρο 20

Μετακινούμενοι εργαζόμενοι και δραστηριότητα ανοικτής θάλασσας

1. Οι διατάξεις των άρθρων 3, 4, 5 και 8 δεν εφαρμόζονται στους μετακινούμενους εργαζομένους.

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν, ωστόσο, τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν το δικαίωμα αυτών των μετακινούμενων εργαζομένων για επαρκή χρόνο ανάπαυσης, με εξαίρεση των περιπτώσεων που προβλέπονται από το άρθρο 17 παράγραφος 3 στοιχεία στ) και ζ).

2. Με την επιφύλαξη της τήρησης των γενικών αρχών που αφορούν την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων και υπό τον όρο της διεξαγωγής διαβουλεύσεων με τους ενδιαφερομένους κοινωνικούς εταίρους, καθώς και υπό τον όρο ότι θα καταβληθούν προσπάθειες για την ενθάρρυνση όλων των σχετικών μορφών κοινωνικού διαλόγου, συμπεριλαμβανομένων των διαπραγματεύσεων εάν τα μέρη το επιθυμούν, τα κράτη μέλη μπορούν, για αντικειμενικούς ή τεχνικούς λόγους ή για λόγους σχετικούς με την οργάνωση της εργασίας, να επεκτείνουν την περίοδο αναφοράς του άρθρου 16 στοιχείο β) σε δώδεκα μήνες για τους μετακινούμενους εργαζόμενους και τους εργαζόμενους που εκτελούν κυρίως δραστηριότητα ανοικτής θάλασσας.

3. Κατόπιν διαβουλεύσεων με τα κράτη μέλη, καθώς και με τους εργοδότες και τους εργαζόμενους σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Επιτροπή, το αργότερο την 1η Αυγούστου 2005, προβαίνει σε επανεξέταση της εφαρμογής των διατάξεων που αφορούν τους εργαζόμενους που εκτελούν δραστηριότητα ανοικτής θάλασσας από την άποψη της υγείας και της ασφάλειας, προκειμένου να παρουσιάσει, εν ανάγκη, τις κατάλληλες τροποποιήσεις.

Άρθρο 21

Εργαζόμενοι σε αλιευτικά ποντοπόρα πλοία

1. Τα άρθρα 3, 4, 5, 6 και 8 δεν εφαρμόζονται στους εργαζόμενους στα αλιευτικά ποντοπόρα πλοία που φέρουν σημαία κράτους μέλους.

Τα κράτη μέλη, ωστόσο, λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίσουν ότι όλοι οι εργαζόμενοι σε αλιευτικά ποντοπόρα πλοία που φέρουν σημαία κράτους μέλους δικαιούνται επαρκή ανάπαυση, ώστε να περιορίσουν τον αριθμό των ωρών εργασίας σε 48 εβδομαδιαίως, κατά μέσο όρο, για περίοδο αναφοράς μη υπερβαίνουσα τους δώδεκα μήνες.

2. Τα κράτη μέλη, μέσα στα όρια που ορίζονται στην παράγραφο 1 δεύτερο εδάφιο και στις παραγράφους 3 και 4, λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν, ενόψει της ανάγκης να προστατευθούν η ασφάλεια και η υγεία των εν λόγω εργαζομένων:

- a) ότι επιβάλλεται όριο των ωρών εργασίας συνιστάμενο σε ένα μέγιστο αριθμό ωρών, του οποίου δεν επιτρέπεται υπέρβαση μέσα σε μια δεδομένη χρονική περίοδο, ή
- β) ότι εξασφαλίζεται ένας ελάχιστος αριθμός ωρών ανάπαυσης, μέσα σε μια δεδομένη χρονική περίοδο.

Ο μέγιστος αριθμός ωρών εργασίας ή ο ελάχιστος αριθμός ωρών ανάπαυσης ορίζονται με νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις, ή με συλλογικές συμβάσεις ή με συμφωνίες μεταξύ των κοινωνικών εταίρων.

3. Τα όρια των ωρών εργασίας ή ανάπαυσης είναι είτε:

α) μέγιστος αριθμός ωρών εργασίας, των οποίων δεν επιτρέπεται υπέρβαση:

i) 14 ώρες, σε οποιαδήποτε χρονική περίοδο 24 ωρών και

ii) 72 ώρες, σε οποιαδήποτε χρονική περίοδο επτά ημερών,

είτε

β) ελάχιστος αριθμός ωρών ανάπαυσης, οι οποίες δεν επιτρέπεται να είναι λιγότερες από:

i) δέκα ώρες, σε οποιαδήποτε χρονική περίοδο 24 ωρών και

ii) 77 ώρες, σε οποιαδήποτε χρονική περίοδο επτά ημερών.

4. Οι ώρες ανάπαυσης επιτρέπεται να διαιρούνται σε δύο, το πολύ, περιόδους, από τις οποίες η μία θα διαρκεί τουλάχιστον έξι ώρες, το δε ενδιάμεσο διάστημα, μεταξύ δύο διαδοχικών περιόδων ανάπαυσης, δεν θα υπερβαίνει τις δεκατέσσερις ώρες.

5. Σύμφωνα με τις γενικές αρχές της προστασίας της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων και για αντικειμενικούς ή τεχνικούς λόγους ή λόγους που αφορούν την οργάνωση της εργασίας, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν εξαιρέσεις, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού περιόδων αναφοράς, από τα καθοριζόμενα στην παράγραφο 1 δεύτερο εδάφιο και στις παραγράφους 3 και 4 όρια. Οι εξαιρέσεις αυτές, κατά το δυνατόν, θα ακολουθούν τα καθοριζόμενα πρότυπα, αλλά μπορούν να λαμβάνουν υπόψη συχνότερες ή μεγαλύτερες περιόδους άδειας ή τη χορήγηση αντισταθμιστικής άδειας στους εργαζομένους. Οι εξαιρέσεις αυτές μπορούν να θεσπίζονται δυνάμει:

α) νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων, υπό την προϋπόθεση ότι λαμβάνει χώρα διαβούλευση, εφόσον είναι δυνατόν, με τους εκπροσώπους των ενδιαφερομένων εργοδοτών και εργαζομένων και ότι καταβάλλονται προσπάθειες για την ενθάρρυνση όλων των σχετικών μορφών κοινωνικού διαλόγου, ή

β) συλλογικών συμβάσεων ή συμφωνιών μεταξύ των κοινωνικών εταίρων.

6. Ο πλοίαρχος ποντοπόρου αλιευτικού πλοίου έχει το δικαίωμα να απαιτεί από εργαζόμενο σε πλοίο να εκτελεί όσες ώρες εργασίας απαιτούνται για την άμεση ασφάλεια του πλοίου, των προσώπων που επιβαίνουν στο πλοίο ή του φορτίου ή για την παροχή βοήθειας σε άλλα πλοία ή πρόσωπα που βρίσκονται σε κατάσταση κινδύνου στη θάλασσα.

7. Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίζουν ότι οι εργαζόμενοι σε ποντοπόρα αλιευτικά πλοία για τα οποία η εθνική νομοθεσία ή πρακτική ορίζει ότι δεν επιτρέπονται οι δραστηριότητές τους για συγκεκριμένη περίοδο του ημερολογιακού έτους που υπερβαίνει τον ένα μήνα, λαμβάνουν την ετήσια άδεια τους σύμφωνα με το άρθρο 7 εντός της εν λόγω περιόδου.

Άρθρο 22

Διάφορες διατάξεις

1. Ένα κράτος μέλος δύναται να μην εφαρμόζει το άρθρο 6, τηρώντας πάντα τις γενικές αρχές προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, εφόσον λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται ότι:

α) ο εργοδότης δεν ζητά από τον εργαζόμενο να εργασθεί περισσότερες από 48 ώρες ανά επταήμερο, περίοδο που υπολογίζεται ως μέσος όρος της κατά το άρθρο 16 στοιχείο β) περιόδου αναφοράς, εκτός αν ο εργαζόμενος συναινεί για την παροχή της εργασίας αυτής·

β) ο εργαζόμενος δεν υφίσταται καμία ζημία αν δεν δεχθεί να εκτελέσει την εργασία αυτή·

γ) ο εργοδότης τηρεί και ενημερώνει αρχείο για όλους τους εργαζομένους που παρέχουν τέτοια εργασία·

δ) το αρχείο είναι στη διάθεση των αρμόδιων αρχών οι οποίες δικαιούνται να απαγορεύουν ή να περιορίζουν τη δυνατότητα υπέρβασης της ανώτατης εβδομαδιαίας διάρκειας εργασίας, για λόγους ασφάλειας ή/και υγείας των εργαζομένων·

ε) ύστερα από αίτηση των αρμοδίων αρχών, ο εργοδότης τους παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη συναίνεση των εργαζομένων για την παροχή εργασίας υπερβαίνουσας τις 48 ώρες ανά επταήμερο, υπολογιζομένης ως μέσο όρο της κατά το άρθρο 16 στοιχείο β) περιόδου αναφοράς.

Πριν από τις 23 Νοεμβρίου 2003, το Συμβούλιο, ύστερα από πρόταση της Επιτροπής, που συνοδεύεται από έκθεση αξιολόγησης, επανεξετάζει τις διατάξεις της παρούσας παραγράφου και αποφασίζει για τη συνέχεια που θα πρέπει να δώσει.

2. Όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 7, τα κράτη μέλη δύναται να κάνουν χρήση ανώτατης μεταβατικής περιόδου διάρκειας τριών ετών που αρχίζει από τις 23 Νοεμβρίου 1996, υπό όρο ότι, κατά τη μεταβατική αυτή περίοδο:

α) ο εργαζόμενος παίρνει ετήσια άδεια μετ' αποδοχών διάρκειας τριών εβδομάδων, σύμφωνα με τους όρους λήψης και χορήγησης που προβλέπονται από τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές και

β) η διάρκειας τριών εβδομάδων ετήσια άδεια μετ' αποδοχών δεν αντικαθίσταται από χρηματικό αντάλλαγμα, εκτός αν λύεται η σχέση εργασίας.

3. Αν τα κράτη μέλη κάνουν χρήση των εναλλακτικών δυνατοτήτων που προβλέπονται από το παρόν άρθρο, ενημερώνουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 23

Επίπεδο προστασίας

Μη θιγόμενου του δικαιώματος των κρατών μελών να εκπονήσουν, προώθησης της κατάστασης, διαφορετικές νομοθετικές, κανονιστικές και συμβατικές διατάξεις περί του χρόνου εργασίας, εφόσον οι ελάχιστες απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας τηρούνται, η θέση σε εφαρμογή της παρούσας οδηγίας δεν συνιστά βάσιμη δικαιολογία για υποβάθμιση της γενικής προστασίας των εργαζομένων.

Άρθρο 24**Εκθέσεις**

1. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των διατάξεων εσωτερικού δικαίου που έχουν ήδη θεσπίσει ή που θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.

2. Τα κράτη μέλη υποβάλλουν, ανά πενταετία, στην Επιτροπή έκθεση σχετικά με την πρακτική εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας οδηγίας, αναφέροντας τις απόψεις των κοινωνικών εταίρων.

Η Επιτροπή ενημερώνει σχετικά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και τη συμβουλευτική επιτροπή για την ασφάλεια, την υγιεινή και την προστασία της υγείας στον τόπο εργασίας.

3. Η Επιτροπή υποβάλλει ανά πενταετία, αρχής γενομένης από τις 23 Νοεμβρίου 1996, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, έκθεση για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, λαμβάνοντας υπόψη τα άρθρα 22 και 23 και τις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 25**Επανεξέταση της εφαρμογής των διατάξεων όσον αφορά τους εργαζόμενους σε ποντοπόρα αλιευτικά πλοία**

Το αργότερο την 1η Αυγούστου 2009, η Επιτροπή, κατόπιν διαβουλεύσεων με τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό επίπεδο, επανεξετάζει την εφαρμογή των διατάξεων όσον αφορά τους εργαζόμενους σε ποντοπόρα αλιευτικά πλοία· ιδίως, διερευνά κατά πόσον οι διατάξεις αυτές παραμένουν κατάλληλες, ιδίως από άποψη υγείας και ασφάλειας, προκειμένου να προτείνει, εφόσον χρειάζεται, τις κατάλληλες τροποποιήσεις.

Άρθρο 26**Επανεξέταση της εφαρμογής των διατάξεων όσον αφορά τους εργαζόμενους που ασχολούνται με τη μεταφορά επιβατών**

Το αργότερο την 1η Αυγούστου 2005, κατόπιν διαβουλεύσεων με τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Επιτροπή επανεξετάζει την εφαρμογή των διατάξεων

όσον αφορά τους εργαζόμενους που ασχολούνται με τη μεταφορά επιβατών στο πλαίσιο των υπηρεσιών τακτικών αστικών μεταφορών, προκειμένου να προτείνει, εφόσον χρειάζεται, τις κατάλληλες τροποποιήσεις ώστε να εξασφαλίσει συνεκτική και κατάλληλη προσέγγιση στον εν λόγω τομέα.

Άρθρο 27**Κατάργηση**

1. Η οδηγία 93/104/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία που αναφέρεται στο παράρτημα I μέρος Α, καταργείται, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων των κρατών μελών όσον αφορά τις προθεσμίες μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο που αναφέρονται στο παράρτημα I μέρος Β.

2. Οι αναφορές στην καταργούμενη οδηγία θεωρούνται ότι γίνονται στην παρούσα οδηγία και διαβάζονται σύμφωνα με τον πίνακα αντιστοιχίας που αναφέρεται στο παράρτημα II.

Άρθρο 28**Έναρξη ισχύος**

Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει στις 2 Αυγούστου 2004.

Άρθρο 29**Αποδέκτες**

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 4 Νοεμβρίου 2003.

Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Ο Πρόεδρος

P. COX

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

G. TREMONTI

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΜΕΡΟΣ Α

ΚΑΤΑΡΓΟΥΜΕΝΗ ΟΔΗΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΗΣ

(Άρθρο 27)

Οδηγία 93/104/ΕΚ του Συμβουλίου

(ΕΕ L 307 της 13.12.1993, σ. 18)

Οδηγία 2000/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

(ΕΕ L 195 της 1.8.2000, σ. 41)

ΜΕΡΟΣ Β

ΠΡΟΘΕΣΜΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

(Άρθρο 27)

Οδηγία	Λήξη προθεσμίας ενσωμάτωσης
93/104/ΕΚ	23 Νοεμβρίου 1996
2000/34/ΕΚ	1η Αυγούστου 2003 (*)

(*) Όσον αφορά τους ασκούμενους ιατρούς, την 1η Αυγούστου 2004. Βλέπε άρθρο 2 της οδηγίας 2000/34/ΕΚ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑΣ

Οδηγία 93/104/ΕΚ	Παρούσα οδηγία
Άρθρα 1 έως 5	Άρθρα 1 έως 5
Άρθρο 6, εισαγωγική φράση	Άρθρο 6, εισαγωγική φράση
Άρθρο 6 σημείο 1	Άρθρο 6 στοιχείο α)
Άρθρο 6 σημείο 2	Άρθρο 6 στοιχείο β)
Άρθρο 7	Άρθρο 7
Άρθρο 8, εισαγωγική φράση	Άρθρο 8, εισαγωγική φράση
Άρθρο 8 σημείο 1	Άρθρο 8 στοιχείο α)
Άρθρο 8 σημείο 2	Άρθρο 8 στοιχείο β)
Άρθρα 9, 10 και 11	Άρθρα 9, 10 και 11
Άρθρο 12, εισαγωγική φράση	Άρθρο 12, εισαγωγική φράση
Άρθρο 12 σημείο 1	Άρθρο 12 στοιχείο α)
Άρθρο 12 σημείο 2	Άρθρο 12 στοιχείο β)
Άρθρα 13, 14 και 15	Άρθρα 13, 14 και 15
Άρθρο 16, εισαγωγική φράση	Άρθρο 16, εισαγωγική φράση
Άρθρο 16 σημείο 1	Άρθρο 16 στοιχείο α)
Άρθρο 16 σημείο 2	Άρθρο 16 στοιχείο β)
Άρθρο 16 σημείο 3	Άρθρο 16 σημείο γ)
Άρθρο 17 παράγραφος 1	Άρθρο 17 παράγραφος 1
Άρθρο 17 παράγραφος 2, εισαγωγική φράση	Άρθρο 17 παράγραφος 2
Άρθρο 17 παράγραφος 2 σημείο 2.1	Άρθρο 17 παράγραφος 3 στοιχεία α) έως ε)
Άρθρο 17 παράγραφος 2 σημείο 2.2	Άρθρο 17 παράγραφος 3 στοιχεία στ) και ζ)
Άρθρο 17 παράγραφος 2 σημείο 2.3	Άρθρο 17 παράγραφος 4
Άρθρο 17 παράγραφος 2 σημείο 2.4	Άρθρο 17 παράγραφος 5
Άρθρο 17 παράγραφος 3	Άρθρο 18
Άρθρο 17 παράγραφος 4	Άρθρο 19
Άρθρο 17α παράγραφος 1	Άρθρο 20 παράγραφος 1 πρώτο εδάφιο
Άρθρο 17α παράγραφος 2	Άρθρο 19 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο
Άρθρο 17α παράγραφος 3	Άρθρο 20 παράγραφος 2
Άρθρο 17α παράγραφος 4	Άρθρο 20 παράγραφος 3
Άρθρο 17β παράγραφος 1	Άρθρο 21 παράγραφος 1 πρώτο εδάφιο
Άρθρο 17β παράγραφος 2	Άρθρο 21 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο
Άρθρο 17β παράγραφος 3	Άρθρο 21 παράγραφος 2
Άρθρο 17β παράγραφος 4	Άρθρο 21 παράγραφος 3
Άρθρο 17β παράγραφος 5	Άρθρο 21 παράγραφος 4
Άρθρο 17β παράγραφος 6	Άρθρο 21 παράγραφος 5
Άρθρο 17β παράγραφος 7	Άρθρο 21 παράγραφος 6
Άρθρο 17β παράγραφος 8	Άρθρο 21 παράγραφος 7
Άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο α)	—
Άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο β) σημείο i)	Άρθρο 22 παράγραφος 1
Άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο β) σημείο ii)	Άρθρο 22 παράγραφος 2
Άρθρο 18 παράγραφος 1 στοιχείο γ)	Άρθρο 22 παράγραφος 3
Άρθρο 18 παράγραφος 2	—
Άρθρο 18 παράγραφος 3	Άρθρο 23
Άρθρο 18 παράγραφος 4	Άρθρο 24 παράγραφος 1

Οδηγία 93/104/ΕΚ	Παρούσα οδηγία
Άρθρο 18 παράγραφος 5	Άρθρο 24 παράγραφος 2
Άρθρο 18 παράγραφος 6	Άρθρο 24 παράγραφος 3
—	Άρθρο 25 ⁽¹⁾
—	Άρθρο 26 ⁽²⁾
—	Άρθρο 27
—	Άρθρο 28
Άρθρο 19	Άρθρο 29
—	Παράρτημα Ι
—	Παράρτημα ΙΙ

⁽¹⁾ Οδηγία 2000/34/ΕΚ, άρθρο 3.

⁽²⁾ Οδηγία 2000/34/ΕΚ, άρθρο 4.